

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

شمیم نور

ویژه نامه ماه مبارک رمضان ۱۴۴۲ ه.ق

تهیه شده در مرکز ملی پاسخگویی به پرسش های دینی نمایندگی اصفهان
وابسته به دفتر تبلیغات اسلامی اصفهان

خدای متعال ماه رمضان را میدان مسابقه قرار داده است بین مؤمنین که به وسیله ی اطاعت خداوند، به رضای الهی
نزدیک بشوند.

مقام معظم رهبری

۱۳۹۷/۰۳/۲۵

سؤالات فقهی

۱. شب، قصد گرفتن روزه داشتیم، اما سحر بیدار نشدم تا نیت کنم. نزدیک آفتاب از خواب بیدار شدم، آیا روزه‌ام صحیح است؟
۲. آیا می‌شود در ماه رمضان، برای فرار از روزه مسافرت کرد علاوه بر قضا، باید کفاره هم بدهد؟
۳. ملاک در ضرر، تشخیص پزشک است یا تشخیص خود شخص؟
۴. به علت درس خواندن و امتحانات، ضعف و سستی بر من غالب می‌شود؛ آیا می‌توانم روزه‌ها را بخورم؟
۵. گاهی از لته‌هایم خون بیرون می‌آید و با آب دهان مخلوط می‌گردد؛ آیا اگر آن را فرو ببرم، روزه باطل می‌شود؟
۶. آیا فروبردن خلط، روزه را باطل می‌کند، آمپول و سرم برای روزه‌دار چه حکمی دارد؟
۷. دخترانی که تازه به تکلیف رسیدند و روزه گرفتن برای آن‌ها مشقت دارد آیا روزه بر آن‌ها واجب است؟
۸. آیا رؤیت ماه به وسیله چشم مسلح و تلسکوپ‌ها و وسایل نجومی، اعتبار دارد؟

سؤالات اخلاقی

۹. آیا برای روزه‌داران هم مراتبی وجود دارد؟ چه عاملی منجر به تفاوت میان روزه‌داران است؟
۱۰. راه لذت بردن از مناجات در ماه رمضان چیست؟ چرا از مناجات‌هایمان لذت نمی‌بریم؟
۱۱. آیا حقیقتاً در ماه رمضان شیطان به بند کشیده می‌شود؟ چرا با وجود به بند کشیده شدن شیطان در ماه رمضان، گناه و گناهکار همچنان وجود دارند؟
۱۲. در برخی از دعاها می‌خوانیم که خدایا گناهان گذشته و آینده مرا ببخش. چگونه امکان دارد که خداوند گناهان آینده را ببخشد؟

سؤالات کلامی:

۱۳. روزه گرفتن چه منفعتی دارد وقتی پولدارها می‌توانند روزه نگیرند و کفاره آن را بدهند؟
۱۴. رمضان چه مهمانی است که، مهمان باید از خوردن و آشامیدن اجتناب کند؟
۱۵. اگر در شب قدر، مقدرات معین می‌گردد؛ پس تلاش و اختیار انسان چه معنا دارد؟
۱۶. در دعای ابوحمزه می‌خوانیم: «وان الراحل الیک قریب المسافة...»، درحالی‌که ما راه سختی در پیش داریم؛ این دو چگونه باهم سازگار است؟

سؤالات سیاسی

۱۷. درباره قرارداد ۲۵ ساله با چین و اینکه آیا این قرارداد اقتدار و عزت ما را مخدوش می‌کند یا نه - توضیح دهید؟
۱۸. چرا با برقراری ارتباط با آمریکا زمینه‌ی پیشرفت کشور و رفاه و آسایش مردم را فراهم نمی‌کنیم؟
۱۹. سیاست نگاه به شرق و برقراری ارتباط با همسایگان در صورت تحریم همه‌جانبه‌ی آمریکا به نظر بی‌فایده و غلط است؟
۲۰. کاندیدای اصلح چه ویژگی‌هایی باید داشته باشد؟

سؤالات فقهی

۱. شب، قصد گرفتن روزه داشت‌م، اما سحر بیدار نشدم تا نیت کنم. نزدیک آفتاب از خواب بیدار شدم، آیا روزه‌ام صحیح است؟

در پاسخ به این سؤال سه نکته را باید توجه کرد:

الف- لازم نیست انسان نیت روزه را از قلب خود بگذراند یا مثلاً بگوید فردا را روزه می‌گیرم بلکه همین قدر که برای انجام فرمان خداوند عالم از اذان صبح تا مغرب کاری که روزه را باطل می‌کند انجام ندهد.

ب- انسان می‌تواند در هر شب از ماه رمضان (از اول شب تا اذان صبح) برای روزه فردای آن نیت کند بهتر است که شب اول ماه هم نیت روزه همه ماه را بنماید.

ج- کسی که پیش از اذان صبح بدون نیت روزه خوابیده است، اگر پیش از ظهر بیدار شود و نیت کند، روزه او صحیح است چه روزه او واجب باشد چه مستحب، و اگر بعد از ظهر بیدار شود، نمی‌تواند نیت روزه واجب نماید.

(توضیح المسائل مراجع مسائل ۱۵۵۰ تا ۱۵۵۴)

۲. آیا می‌شود در ماه رمضان، برای فرار از روزه مسافرت کرد علاوه بر قضا، باید کفاره هم بدهد؟

مسافرت در ماه رمضان اشکال ندارد. ولی اگر برای فرار از روزه باشد مکروه است. و تنها قضای روزه واجب است (توضیح المسائل مراجع مسئله ۱۷۱۵)

۳. ملاک در ضرر، تشخیص پزشک است یا تشخیص خود شخص؟

تشخیص خود بیمار ملاک است. همین اندازه که ترس نسبت به ضرر (ایجاد بیماری، تشدید بیماری یا تأخیر در بهبودی)، عقلایی باشد، کافی است. خوف ضرر گاهی از قول متخصص و زمانی از تجربه مریض‌های مشابه و گاهی از تجربه خود انسان، به دست می‌آید. (سایت مقام معظم رهبری (<https://www.leader.ir/fa>))

۴. به علت درس خواندن و امتحانات، ضعف و سستی بر من غالب می‌شود؛ آیا می‌توانم روزه‌ها را بخورم؟

امتحان و درس و بحث مجوز روزه‌خواری نیست ولی دو کار می‌توانید انجام دهید:

یکی اینکه قبل از ظهر به مسافرت بروید، یعنی حداقل ۲۵ کیلومتر مسافت را از شهر خود به قصد یک سفر شخصی دور شوید و طی کنید، آنجا افطار کنید و برگردید.

راه دیگر اینکه روزه‌بگیرید و به درس و مطالعه پردازید، اگر واقعاً در بین روز ضعف بر شما غالب شد که دیگر واقعاً قابل تحمل نبود یا سخت بود و مشقت داشت، افطار کنید و بعداً قضایش را به‌جا آورید. اما به‌صرف اینکه

کسی درس دارد یا آزمون کارشناسی ارشد دارد، بخواهد روزه‌اش را نگیرد، این کار گناه است و روزه‌ها هم قضا دارد و هم کفاره.

(سایت هدانا <https://hadana.ir>)

۵. گاهی از لثه‌هایم خون بیرون می‌آید و با آب دهان مخلوط می‌گردد؛ آیا اگر آن را فرو ببرم، روزه باطل می‌شود؟

اگر خون لثه در آب دهان مستهلک شود، محکوم به طهارت است و بلعیدن آن اشکال ندارد و مبطل روزه نیست، و همچنین در صورت شک در همراه بودن آب دهان با خون، فروبردن آن اشکال ندارد و به صحت روزه ضرر نمی‌زند. (سایت مقام معظم رهبری <https://www.leader.ir/fa>)

۶. آیا فروبردن خلط، روزه را باطل می‌کند، آمپول و سرم برای روزه‌دار چه حکمی دارد؟

همه مراجع: فرو بردن اخلاط سر و سینه، تا به فضای دهان نرسیده اشکال ندارد، ولی اگر داخل فضای دهان شود، احتیاط واجب (آیات عظام سیستانی، زنجانی و مظاهری: احتیاط مستحب) آن است که آن را فرو نبرد. (رساله مراجع مسئله ۱۵۸۰)

آمپول و سرم:

آیت‌الله خامنه‌ای: احتیاط واجب آن است که روزه‌دار از آمپول‌های مقوی یا مغذی و هر آمپولی که در رگ تزریق می‌شود و نیز انواع سرم‌ها خودداری کند، لکن آمپول‌های دارویی که در عضله تزریق می‌شود و نیز آمپول‌هایی که برای بی‌حس کردن به کار می‌رود، مانعی ندارد. (اجوبه الاستفتائات، سؤال ۷۶۷)

آیت‌الله سیستانی: هیچ کدام روزه را باطل نمی‌کند. (<https://www.sistani.org>)

آیت‌الله مکارم شیرازی: تمام انواع آمپول‌های دارویی یا تقویتی یا بی‌حسی که به صورت عضلانی تزریق می‌شوند و همچنین تزریق عضلانی واکسن برای افراد روزه‌دار اشکالی ندارد؛ ولی تزریق آمپول‌ها و سرم‌های وریدی (که در رگ تزریق می‌شوند) جایز نیست. (<http://www.makarem.ir>)

۷. دخترانی که تازه به تکلیف رسیدند و روزه گرفتن برای آن‌ها مشقت دارد آیا روزه بر آن‌ها واجب است؟

آیت‌الله خامنه‌ای: بنا بر نظر مشهور، بلوغ شرعی دختران همان تکمیل نه سال قمری است که در این هنگام روزه بر آن‌ها واجب است و ترک آن به مجرد بعضی از عذرهای جایز نیست، ولی اگر روزه گرفتن برای ایشان ضرر داشته باشد یا تحمل آن برایشان همراه با مشقت زیاد باشد، افطار برای آن‌ها جایز است.

(<https://www.leader.ir/fa>)

آیت‌الله سیستانی: ضعف به تنهایی مجوز روزه‌خواری نیست هر چند شدید باشد، مگر این که موجب مشقت (سختی زیاد که عادتاً قابل تحمل نیست) باشد که در این صورت خوردن یا آشامیدن (فقط) به مقدار ضرورت جایز است ولی به احتیاط واجب بقیه روز را امساک نماید و باید بعد از ماه مبارک رمضان قضا نماید و کفاره بر او واجب نیست (توضیح المسائل جامع، ص ۵۳۹، م ۱۹۱۴)

آیت‌الله مکارم شیرازی: دختران با تمام شدن نه سال قمری (۸ سال و ۸ ماه و ۲۵ روز شمسی) بالغ می‌شوند، ولی چنانچه قادر بر انجام برخی از تکالیف مثل روزه نباشند، انجام آن برای آنها واجب نیست. و اگر تا ماه رمضان سال بعد قادر بر قضای آنها نباشند، قضا نیز ندارد، ولی برای هر روز باید فقیری را سیر کنند.

(<https://makarem.ir>)

۸. آیا رؤیت ماه به وسیله چشم مسلح و تلسکوپ‌ها و وسایل نجومی، اعتبار دارد؟

در بین مراجع معظم آیات عظام بهجت، خامنه‌ای، فاضل و نوری می‌فرمایند: آری، اول ماه به وسیله چشم مسلح و تلسکوپ و یا وسایل نجومی، ثابت می‌شود. (<https://www.porseman.com>)

سؤالات اخلاقی

۹. آیا برای روزه‌داران هم مراتبی وجود دارد؟ چه عاملی منجر به تفاوت میان روزه‌داران است؟

اگرچه در ماه مبارک رمضان همه ما خود را ملزم به روزه گرفتن می‌نماییم اما کیفیت روزه هر کدام از ما ممکن است با دیگری متفاوت باشد. از جمله اموری که می‌تواند این کیفیت را تحت تأثیر قرار دهد کمیت و کیفیت شناخت و معرفت ماست. هرچقدر انسان نسبت به فواید و مزایای یک کار خوب بیشتر آگاه باشد، آن کار را بهتر انجام می‌دهد و هرچقدر که به عوارض ترک آن عمل واقف‌تر باشد، اهتمامش برای انجام آن بیشتر خواهد بود. عده‌ای ممکن است معرفت و شناختشان از روزه در این حد باشد که با روزه گرفتن فقط تکلیفی شرعی از عهده آن‌ها برداشته شود و بعضاً حتی این تکلیف را امری سخت و سنگین تصور می‌کنند و دوست دارند هرچه سریع‌تر ماه رمضان به اتمام برسد؛ اما برخی دیگر روزه را امری سازنده و نشاط‌آور تلقی کرده و حتی به هنگام وداع با این ماه اشک می‌ریزند. رسیدن به این معرفت و شناخت موقعی فراهم می‌شود که انسان خواسته‌های مادی و معنوی خود را بشناسد و نیازهای خود را اولویت‌بندی نماید. اگر بخواهیم فقط بر اساس نیازهای مادی جلو برویم طبیعتاً در نیازهای مادی چیزی جز خوردن و خوابیدن و لذت بردن‌های آنی عاید انسان نمی‌شود؛ اما اگر با معرفت و دید بهتری به نیازها نگاه کنیم، متوجه خواهیم شد که گاهی باید از نیازهای مادی برای رسیدن به اموری والا تر بگذریم. بنابراین معرفت و شناخت نسبت به تقدم و تأخر پاسخگویی به نیازها، روزه‌داران را از یکدیگر متفاوت می‌کند. نکته دیگری که باید به آن دقت نمود این است که روح روزه خودداری نمودن و پرهیز از امور نفسانی است منتها این خودداری کردن دارای مراتب است یعنی کمیت و کیفیت این خودداری باعث می‌شود تا مراتب روزه‌داران و درجه آن‌ها متفاوت باشد.

اولین گام برای روزه پرهیز از مفطرات است؛ یعنی روزه‌داری که در مرتبه پایین قرار دارد فقط به مفطرات توجه می‌کند و می‌بیند که چه کاری روزه‌اش را باطل می‌کند از انجام همان کار خودداری می‌کند. این مرحله اولین و پایین‌ترین مرتبه روزه‌داری است.

در روایت می‌خوانیم: «إِنَّ أَيْسَرَ مَا افْتَرَضَ اللَّهُ تَعَالَى عَلَى الصَّائِمِ فِي صِيَامِهِ، تَرْكُ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ» (۱) آسان‌ترین چیزی که خدای متعال بر روزه‌دار در روزه‌داری‌اش واجب ساخته است، نخوردن و نیاشامیدن است.

اما کسانی که می‌خواهند در مرتبه بالاتر قرار بگیرند کسانی هستند که نه فقط از مفطرات روزه پرهیز می‌کنند بلکه از ابتدای ماه رمضان بنای کار خود را بر ترک گناه هم می‌گذارند. مثلاً اهل ایمان سعی می‌کنند که در ماه رمضان هم روزه باشند و هم غیبت نکنند.

امام صادق (علیه السلام) فرمود: «إِذَا صُمْتَ فَلْيَصُمْ سَمْعُكَ وَبَصْرُكَ وَشَعْرُكَ وَجِلْدُكَ وَعَدَدَ أَشْيَاءَ غَيْرَ هَذَا وَ قَالَ لَا يَكُونُ يَوْمٌ صَوْمِيكَ كِيَوْمِ فِطْرِكَ» (۲) آنگاه که روزه گرفتی بایستی گوش، چشم، مو و پوست نیز روزه بدارد.

حضرتش موارد دیگری را شمرد و فرمود: "روز روزه‌داری تو، نباید همانند روز افطار کردن تو باشد." اما مرتبه بالاتر از این‌ها پرهیز کردن از امور مکروه است. انجام برخی از کارها گناه نیست اما کراهت دارد. افرادی که در مرتبه بالاتر روزه‌داری قرار دارند از مکروهات هم پرهیز می‌کنند؛ و مرتبه آخر و بالاتر این است که انسان همه اعمال و افعال خویش را جهت کسب رضای الهی انجام دهد یعنی حتی امور مباح را هم برای کسب رضای الهی به انجام رساند و تمام هم‌وغم خویش را صرف بهره بردن از این ماه نماید. کسانی که در این مرتبه‌اند هم از مفطرات پرهیز می‌کنند و هم از گناهان صغیره و کبیره دوری می‌نمایند، هم برنامه‌ای برای پرهیز از مکروهات دارند و هم امور مباح را در مسیر بندگی خداوند قرار می‌دهند.

پی‌نوشت‌ها: ۱. بحار الأنوار، ج ۹۷ ص ۳۵۲ ۲. الکافی، جلد ۴، صفحه ۸۷

۱۰. راه لذت بردن از مناجات در ماه رمضان چیست؟ چرا از مناجات‌هایمان لذت نمی‌بریم؟

مناجات یا همان نجوا کردن نوعی گفتگو و راز و نیاز با خداوند مهربان است که همراه با توجه و آرام و بدون هیاهو و در محیطی خلوت انجام می‌پذیرد. گاهی ما مناجات می‌کنیم و گاه فقط مناجات می‌خوانیم و فرق این دو امر در میزان توجه و تعمق ماست. وقتی انسان ارتباطش با خداوند ضعیف باشد فقط می‌خواهد مناجات یا دعایی را بخواند و بدون دقت در معانی آن رد شود؛ اما انسانی که از ایمان قوی برخوردار است ارتباطش با خداوند نیز متفاوت است. او در خلوت خود با خداوند حرف می‌زند، دعا می‌کند، به عجز و نیازمندی‌اش اعتراف می‌کند، گناهانش را برمی‌شمارد و درخواست بخشش و طلب مغفرت می‌نماید.

حضرت علی (علیه‌السلام) در رابطه با روزه‌داران در ماه مبارک رمضان می‌فرمایند: «... وَأَصْوَاتُكَ فِيهِ مَسْمُوعَةٌ، وَمُنَاجَاتُكَ فِيهِ مَرْحُومَةٌ...»؛ در این ماه صداهای تو شنیده می‌شود و مناجات مورد ترحم است.

انسان وقتی اهل گناه شود و نسبت به انجام گناهانش بی‌تفاوت باشد ممکن است کارش به جایی برسد که هرچه فریاد بزند خداوند به او توجهی نکند اما ماه مبارک رمضان شرایط تغییر می‌کند و انسان هرچقدر هم که اهل گناه باشد باز مجوز مناجات با خدا را دریافت می‌کند چرا که خداوند در این ماه اذن عامی داده است برای همه، یعنی مناجات انسان در این ماه با رحمت الهی روبرو می‌شود.

زمانی انسان از مناجات لذت می‌برد که نسبت به طرف مقابلش محبتی داشته باشد. مثلاً اگر رابطه عاطفی بین دو نفر ایجاد شود همواره علاقه‌مندند که در خلوت باهم گفتگو کنند حتی اگر حرف جدیدی هم نداشته باشند از شدت محبت این خلوت را دوست دارند. در رابطه انسان با خداوند نیز اگر شدت محبت وجود داشته باشد و انسان خداوند را نه فقط برای رفع حوائج، بلکه حقیقتاً به خاطر عظمت و بزرگی‌اش بخواند و دوستش داشته باشد از گفتگو با او لذت خواهد برد.

روایتی از پیغمبر اکرم (ص) است که می‌فرماید: «رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: قَالَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ: إِذَا عَلِمْتُ أَنَّ الْغَالِبَ عَلَى عَبْدِ الْأَشْتِغَالِ بِي نَقَلْتُ شَهْوَتَهُ فِي مَسْأَلَتِي وَ مُنَاجَاتِي (۱)؛ خداوند سبحان فرمود: هر گاه بدانم که بنده‌ام غالباً به من مشغول است، او را متمایل به درخواست و مناجات با خود می‌نمایم. طبق این روایت برای لذت بردن از مناجات باید پیش‌زمینه‌های آن را فراهم کنیم. اگر قرار باشد فقط و فقط به لذت‌های دنیوی بیندیشیم و غالب اوقات خود را صرف اموری غیر الهی نماییم این لذت را درک نخواهیم کرد؛ اما اگر همواره و در ساعات معمولی زندگی به یاد خداوند باشیم و از گناهان فاصله بگیریم توفیق بیشتری برای مناجات با خداوند پیدا خواهیم کرد و از مناجات لذت بیشتری خواهیم برد.

پی‌نوشت‌ها:

میزان الحکمه، محمدی ری‌شهری، ج ۴، ص ۲۳۵

۱۱. آیا حقیقتاً در ماه رمضان شیطان به بند کشیده می‌شود؟ چرا با وجود به بند کشیده شدن شیطان در ماه رمضان، گناه و گناهکار همچنان وجود دارند؟

یکی از عواملی که منجر به فریب و اغوای انسان می‌گردد شیطان است. شیطان با تزئین زشتی‌ها، آن‌ها را نزد انسان زیبا جلوه می‌دهد و اسباب تحریک و تهییج انسان به سمت گناه را فراهم می‌آورد و این انسان است که با اراده و اختیار خویش توان مقابله با شیاطین را پیدا می‌کند و به برکت ایمان می‌تواند در برابر شیطان تسلیم نگردد. در ماه مبارک رمضان شیطان وجود دارد و خاصیت فریب دهنده‌گی او نیز موجود است منتها اینکه در روایت می‌گویند شیطان در ماه رمضان به بند کشیده می‌شود به دلیل خاصیتی است که در خود ماه مبارک وجود دارد، نه به دلیل تغییر ماهیت شیطان.

وقتی انسان روزه می‌گیرد در روح روزه گرفتن نوعی خودداری نهفته است و همین خودداری کردن از خوردنی‌ها و لذت بردن‌ها و پرهیز از گناه در این ماه بستر تحریک شیطان را تنگ می‌نماید به همین دلیل می‌گویند شیطان به زنجیر کشیده می‌شود چون به واسطه روزه، بستر لازم برای گناه و تحریک به سمت گناه حذف می‌شود. ماه مبارک رمضان ماه ذکر و یاد خداوند است و جایی که ذکر خداوند باشد اثری از شیطان نخواهد بود.

در روایت می‌خوانیم: «إِنَّ الشَّيْطَانَ لَيَجْرِي مِنْ ابْنِ آدَمَ مَجْرَى الدَّمِ فَضَيِّقُوا مَجَارِيَهُ بِالْجُوعِ» (۱) شیطان در انسان جاری می‌شود، همچون جریان خون. پس با گرسنگی، مجاری او را تنگ کنید. علاوه بر خاصیت خود روزه، ماه رمضان نیز ماهی است و ویژه که لطف الهی به‌طور خاص شامل حال انسان می‌شود و نوعی عنایت و رحمت ویژه از جانب خداوند بر انسان نازل می‌گردد و انسانی که با اراده و اختیار خویش به مهمانی خداوند لیبیک گفته خود را شامل این رحمت می‌نماید.

نکته دیگری که باید به آن دقت کرد این است که اسباب گناه فقط توسط شیطان فراهم نمی‌گردد تا بگوییم با زنجیر شدن شیطان در ماه رمضان، گناهی وجود نخواهد داشت. تحریک انسان به سمت گناهان هم از ناحیه شیطان است و هم از ناحیه نفس اماره. اگر ماه رمضان شیطان در زنجیر است، نفس اماره همچنان در جایگاه خویش

وجود دارد و به وسوسه‌گری‌اش ادامه می‌دهد. علاوه بر این اگرچه ماهیت ماه رحمت، منجر به غل و زنجیر شدن شیاطین می‌گردد اما گناه می‌تواند غل و زنجیر را از پای شیطان باز نماید و مجدداً او را فعال گرداند. دقت کنیم که روزه‌داری دارای مراتب است و هر کس متناسب با ایمان خویش بهره‌ای از ماه رمضان برده و به همان نسبت هم از محبوس شدن شیطان فیض می‌برد. یعنی رفتار و اعمال ما و مرتبه روزه‌داری ما معین و مشخص می‌کند که شیطان به چه میزان محبوس باشد. رسول‌الله (ص) می‌فرماید: "ایها الناس! إن أبواب الجنان فی هذا الشهر مفتحة فاسألوا ربکم أن لا یغلّقها علیکم و أبواب النیران مغلقة فاسألوا ربکم أن لا یفتحها علیکم! ای مردم! درهای بهشت در این ماه گشوده است؛ از خدا بخواهید که [این درها را] به روی شما نبندد و درهای آتش، بسته است؛ از پروردگار خود بخواهید که آن‌ها را به روی شما بازنگرداند. "و الشیاطین مغلوله فاسألوا ربکم أن لا یسلطها علیکم" و شیاطین دربند هستند؛ از خدا درخواست کنید که آن‌ها را بر شما تسلط نسازد. (۲)

دقت در این روایت به‌خوبی نشان می‌دهد که شیاطین اگرچه محبوس‌اند اما رفتار انسان می‌تواند آن‌ها را از حبس درآورده و بر انسان مسلط گرداند.

پی‌نوشت‌ها:

۱. مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، جلد ۱۶، صفحه ۲۲۰

۲. صدوق، عیون أخبار الرضا(ع)، ج ۲، ص ۲۶۶

۱۲. در برخی از دعاها می‌خوانیم که خدایا گناهان گذشته و آینده مرا ببخش. چگونه امکان دارد که خداوند گناهان آینده را ببخشد؟

اینکه در برخی از دعاها از خداوند درخواست می‌کنیم که گناهان گذشته و آینده ما را مورد بخشش قرار دهد به معنای این نیست که ما در آینده اراده و اختیاری در عمل نداشته باشیم و خداوند بدون دلیل، گناهان ما را مورد رحمت قرار دهد. طبیعتاً این امر با عقل و نقل هماهنگی ندارد. چراکه خداوند حکیم است و کار عبث نمی‌کند. اگر خداوند عملی را حرام اعلام کند و به فاعل آن فعل وعده عذاب بدهد و بعد او را در آینده آزاد بگذارد و بگوید هرگونه که خواستی عمل کن، من تمام گناهان آینده‌ات را می‌بخشم این امر با حکمت خداوند جور در نمی‌آید.

از حیث نقلی هم در قرآن می‌خوانیم: «وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعَىٰهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا» (۱)

و هر که خواهان آخرت باشد و در طلب آن سعی کند و مؤمن باشد، جزای سعی‌اش داده خواهد شد. بنابراین طبق این آیه شرط رسیدن به پاداش، سعی و تلاش است و نمی‌توان بی‌دلیل توقع بخشش گناهان را داشت. شاید بتوان چنین گفت که منظور از بخشش گناهان آینده در دعا این است که انسان به‌واسطه درخواست از خداوند و دعا در محضر او خواهان بستر و زمینه لازم برای غفران و بخشش است درواقع انسان می‌خواهد این‌گونه از طریق

دعا رحمت الهی را چه در زمان حال و چه در آینده جذب نماید. این نوع درخواست‌ها در دعا می‌تواند زمینه‌های آمرزش گناهان گذشته و گناهان احتمالی آینده انسان را فراهم آورد.

نکته بعدی اینکه ما باید به مجموع روایات نظر افکنیم نه اینکه بخشی از یک جمله را گرفته و فقط روی آن متمرکز شویم. راه بخشش گناهان و قیود و شروط لازم برای آن در قرآن و روایات ذکر شده است. خداوند در قرآن می‌فرماید: «إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ» (۲) خدا فقط از باتقویان می‌پذیرد. در این آیه تقوا شرط پذیرش عمل انسان معرفی شده است و یا در روایات داریم که شرط بخشش گناهان توبه و عدم بازگشت به سمت آن گناه است، لذا گناهان بدون دلیل محو نمی‌شوند. بخشیدن گناهان آینده نیز می‌تواند بدین معنا باشد که اگر انسان در آینده، گناهی را غیر عمد و از روی غفلت مرتکب شود احتمال بخشش و چشم‌پوشی از آن وجود دارد نه گناهی که عمداً و از روی اختیار باشد. علاوه بر این بیان این نوع نویدها در بخشش گناهان به واسطه خواندن برخی از دعاها نشان از اجر و ثواب فراوانی است که در آن ادعیه نهفته است.

پی‌نوشت‌ها:

۱. سوره اسراء، آیه ۱۹

۲. سوره مائده، آیه ۲۷

سؤالات کلامی:

۱۳. روزه گرفتن چه منفعتی دارد وقتی پولدارها می‌توانند روزه نگیرند و کفارہ آن را بدهند؟

برای رسیدن به پاسخ نکاتی تقدیم می‌شود:

الف: روزه از واجبات الهی است و برای کسانی که مکلف هستند واجب است. چه فقیر باشند و چه ثروتمند. در این صورت، اگر فرد ثروتمند بدون عذر، روزه گرفتن را ترک کند گناه کار است و فقط با توبه کردن و قضای آن روزه مورد بخشش قرار می‌گیرد و به هیچ وجه دادن کفارہ باعث از بین رفتن گناه نیست.

ب: کفارہ متعلق به کسانی است که قادر به انجام عمل نشده‌اند و عذر شرعی و موجهی داشته‌اند. و هیچ گاه فرد مکلف مخیر بین انجام واجب و دادن کفارہ در صورت عادی نیست.

ج: روزه گرفتن حکم خداست و باید امتثال شود و کسی نمی‌تواند بدون دلیل آن را ترک کند و اگر چنین کرد استحقاق عذاب الهی دارد. و کفارہ هیچ گاه جای حکم الهی را نمی‌گیرد.

نتیجه اینکه: روزه بر کسانی که شرایط گرفتن دارند واجب و لازم است و این حکم الهی است و کفارہ در صورتی راهگشاست که برای انجام اصل عمل عذر موجه داریم و به هیچ وجه قادر به انجام آن نیستیم. پس گمان نشود پولدارها قادر به دادن پول جای عبادت الهی هستند و نیازی به روزه گرفتن ندارند.

۱۴. رمضان چه مهمانی است که، مهمان باید از خوردن و آشامیدن اجتناب کند؟

درباره روزه ماه رمضان، که از آن در روایات به ماه میهمانی خداوند تعبیر شده است چنان که رسول اکرم -صلی الله علیه و آله و سلم- فرموده است: «هو شهر دعیتم فیه الی ضیافه الله؛ این ماه ماهی است که شما به میهمانی خدا دعوت شده‌اید.» (صدوق، عیون اخبار الرضا، ج ۱، ص ۲۹۵) فرق این دو میهمانی (میهمانی انسان‌ها و میهمانی خدا) در این است که در میهمانی انسان‌ها، بدن میهمان است و از بدن پذیرائی می‌شود و چیزی که مورد نیاز بدن هست و بدن از آن لذت می‌برد، در اختیارشان گذاشته می‌شود. اما در میهمانی خداوند، بدن میهمان نیست؛ روح میهمان است. و میهمانی معنوی است؛ فلذا پذیرائی‌ها هم فرق می‌کند. خداوند در این ماه از روح انسان پذیرائی می‌کند؛ چرا که نفس کشیدن‌های روزه‌دار را ذکر و تسبیح و خواب او را عبادت، و همه اعمال را مورد قبول قرار می‌دهد.

چنان که رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم) فرموده است: در ماه رمضان خداوند عده‌ای از فرشتگان را مأمور می‌کند تا برای روزه‌داران دعا کنند سپس آن حضرت می‌فرماید: این دعا برای روزه‌داران، درخواست خیر و خوبی از خداوند است. و باز فرموده است: جبرئیل به من خبر داد که خدای سبحان فرموده، من فرشتگان را برای دعای هیچ کسی موکل نکردم، مگر برای روزه‌داران. (محمد تقی مجلسی، روضه المتقین، ج ۳، ص ۲۲۸)

در میهمانی خدا، بعد از پذیرائی یک ماه، در پایان جایزه و هدایای بسیار عظیمی به آنها می دهند که تمام هدایای دنیا به اندازه آن یک ماه نمی رسد. آن را هم خداوند سبحان بدون واسطه به بندگان روزه دار عطا می کند، و می فرماید: الصوم لی و أنا جزء به» روزه مال من است، و من خودم به روزه دار جزای آن را می دهم. و آن، بهشت جاویدان که در حضور ملک مقتدر باشد. آن هم، در روز عید سعید فطر عیدی می دهند چنان که شاعر می گوید: روز عید است و من مانده در این تدبیرم که دهم حاصل سی روزه و ساغر گیرم. امام سجاد(علیه السلام) می فرماید: «و أرجحنا أفضل أرباح العالمین؛ ما سودی در این ماه بردیم، که هیچ تاجری در هیچ گوشه دنیا نبرده است.» (صحیفه سجادیه، دعای وداع ماه رمضان).

۱۵. اگر در شب قدر، مقدرات معین می گردد؛ پس تلاش و اختیار انسان چه معنا دارد؟

اینکه می گویند: در شب قدر همه مقدرات تقدیر می شود؛ بدین معنا است که قالب معین و اندازه خاص هر پدیده، به طور روشن اندازه گیری می شود. البته این اندازه گیری، بر اساس شرایط و موانعی است که پیش می آید و با ملاحظه اختیار و قابلیت انسان شکل می گیرد. با توجه به مقدمه یادشده، رابطه شب قدر و تعیین سرنوشت بندگان و کردار اختیاری آنان، روشن می شود.

قدر؛ یعنی، پیوند و شکل گرفتن هر پدیده و هر حادثه با سلسله علل خود و در شب قدر، این پیوند به دقت اندازه گیری

می شود؛ یعنی: اولاً، برای امام هر زمان این پیوند معلوم و تفسیر می شود. ثانیاً، رابطه این پدیده ها با علل خود روشن می گردد. از یک سو خداوند متعال، بر اساس نظام حکیمانه جهان، چنان مقدر کرده است که بین اشیاء، رابطه ای خاص برقرار باشد. برای مثال بین عزت و دفاع از کیان و ذلت و پذیرش ستم... هر کس از کیان خود دفاع کند، عزیز می شود و هر کس تسلیم زور و ستم شود، ذلیل می گردد! این تقدیر الهی است. مثال دیگر اینکه بین طول عمر و رعایت بهداشت و ترک بعضی از گناهان (مثل قطع صلہ رحم و دادن صدقه)، رابطه وجود دارد. بر این اساس هر کس طول عمر می خواهد، باید در این قالب قرار گیرد. آن که این شرایط را مهیا کرد، طول عمر می یابد و آن که در این امور کوتاهی کرد، عمرش کوتاه می گردد. پس در افعال و کردار اختیاری بین عمل و نتیجه - که همان تقدیر الهی است - رابطه مستقیم وجود دارد. انسان تا زنده است، جاده ای دوطرفه در برابرش قرار دارد:

یا با حسن اختیار، کمیل بن زیاد نخعی می گردد و یا با سوء اختیار حارث بن زیاد نخعی، قاتل فرزندان مسلم می شود؛ دو برادر از یک پدر و مادر: یکی سعید و دیگری شقی. پس تقدیر الهی؛ یعنی، آن که با حسن اختیار خود به جاده مستقیم رفت، کمیل می شود و آن که با سوء اختیار خود، به بیراهه گناه و انحراف پا گذاشت، حارث می گردد.

از سوی دیگر در شب قدر، معین می شود که هر انسان، بر اساس انتخاب و اختیار خود، کدام راه را انتخاب خواهد کرد و با توجه به دعاها، راز و نیازها و تصمیم ها، قابلیت چه نعمت ها و یا حوادثی را خواهد داشت.

پس بین تقدیر الهی و اختیار آدمی، هیچ منافاتی وجود ندارد؛ زیرا در سلسله علل و شرایط به ثمر رسیدن کار و ایجاد حادثه، اراده آدمی یکی از علل و اسباب است. آن که با حسن اختیار خود، کردار نیک انجام می‌دهد یا مخلصانه دعایی می‌خواند، نتیجه آن را در این جهان می‌بیند و آن که بر اثر سوء اختیار گناهی مرتکب می‌شود، نتیجه تلخ آن را می‌چشد.

پس اینکه در شب قدر، امور بندگان - اعم از مرگ و زندگی، ولادت و زیارت و ... - تقدیر می‌شود، همگی با حفظ علل و شرایط و عدم موانع است و «اختیار» یکی از علت‌ها و شرایط آن به شمار می‌آید. به این جهت سفارش شده، در آن شب به شب زنده داری و عبادت و دعا بپردازید، تا این عمل در آن شب خاص - که از هزار شب برتر است - شرایط نزول فیض الهی را فراهم آورد.

نکته آخر اینکه خداوند می‌داند، هر چیزی در زمان و مکان خاص، به چه صورت و با توجه به کدام شرایط و علل تحقق می‌یابد و می‌داند که فلان انسان با اختیار خود، کدام کار را انجام می‌دهد. فعل اختیاری انسان، متعلق علم خداوند است که در شب قدر، حدود آن مشخص می‌شود. این امر با اختیار منافات ندارد و حتی بر آن تأکید می‌کند؛ برای مثال معلم کاردان و مجرب، به خوبی می‌داند کدام یک از دانش آموزانش، به دلیل تلاش فردی و استعداد لازم، با رتبه بالا قبول می‌شود و کدام یک به دلیل تلاش یا استعداد کمتر، در حد متوسط نمره می‌آورد و یا تجدید می‌شود. علم معلم، از راه دانش او به علت‌ها است و نفی کننده تلاش دانش آموزان نیست. در شب قدر همه کردار اختیاری انسان، اندازه‌گیری و قالب‌بندی می‌شود. خدای عالم به علت‌ها، بر اساس نظم موجود در میان اشیای این جهان، برنامه‌ریزی می‌کند و «اختیار» انسان یکی از علت‌های مؤثر است. از این جهت تأکید شده است: شب نوزدهم، بیست و یکم و سوم ماه مبارک رمضان را به عبادت، دعا و شب‌زنده‌داری مشغول باشیم، تا این اعمال خیر، زمینه آمادگی و توان برتر ما شود و بتوانیم فیض الهی را درک کنیم. اگر عنصر اختیار در میان نبود و هر چه ما می‌کردیم در سرنوشت ما تأثیر نداشت، هیچ دلیلی بر این همه تأکید بر شب‌زنده‌داری و عبادت نبود.

۱۶. در دعای ابوحمزه می‌خوانیم: «وان الراحل الیک قریب المسافة...»، در حالی که ما راه سختی در پیش داریم؛ این دو چگونه باهم سازگار است؟

در وسایلی مانند هواپیما و کشتی، تعیین جهت حرکت مسئله‌ای حیاتی است و قطب‌نما و دستگاه‌های جهت‌یاب در این وسایل، اهمیت ویژه‌ای دارند. قطب‌نما اگر هزار بار هم چرخانده شود، باز با چند لرزش، مسیر اصلی خود را پیدا می‌کند؛ مگر اینکه موانعی موجب گردد از حرکت بایستد و یا منحرف شود. قطب‌نما در نشان دادن جهت درست، نیاز به چیزی ندارد؛ بلکه کافی است مانعی در بین نباشد. فطرت انسان، قطب‌نمای دقیقی است که اگر مانعی بر سر راهش نباشد، خود به خود، رو به حقیقت قرار می‌گیرد و جهت درست هدایت و سعادت و زیبایی‌ها را به او می‌نمایاند. به تصریح کتاب الهی و احادیث و دعا‌های معصومین علیهم السلام، خداوند متعال با آفریدگان است و جدای از آن‌ها نیست: «وَ هُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ؛ هر جا باشید او با شماست» (حدید/۴) و «مَا يَكُونُ مِنْ

نَجْوَى ثَلَاثَةَ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةَ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا أَدْنَى مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرَ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا؛ هیچ گاه سه نفر باهم نجوا نمی کنند، مگر اینکه خداوند چهارمین آنان است و هرگز پنج نفر باهم آهسته سخن نمی گویند، جز اینکه خداوند ششمین ایشان است و نه تعداد کمتری و نه بیشتر از آن؛ مگر اینکه او همراه آنان است، هر جا که باشند». (مجادله/۷)

دوست نزدیک تر از من به من است وین عجب تر که من از وی دورم
چه کنم با که توان گفت که دوست در کنار من و من مهجورم

انسان فطرتی خدا آشنا و خداجو دارد. خداوند انسان را بر معرفت و شناخت خود آفریده است. حضرت باقر علیه السلام در پاسخ به سؤالی در مورد معنای آیه «فَطَرَتِ اللَّهُ الْأَتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا» می فرماید: «فطرم علی معرفه انه ربهم؛ خداوند آن ها را بر معرفت پروردگارشان آفریده است». (برقی، المحاسن، ج ۱، ص ۲۴۱). یعنی، خداوند آن ها را بر فطرت توحید و یگانه پرستی آفریده است. اگر آینه جان و فطرت انسان ها، از زنگار گناهان، غفلت ها و خودبینی ها پاک و صیقلی می شد، مانند پیامبران و اولیای بزرگ الهی و تربیت شدگان آن ها، جمال احدیت و انوار پروردگار را آشکارا مشاهده می کردند.

آلودگی ها، دل بستگی ها و خودبینی ها، ما را از دیدن خورشید عالمتاب حقیقت، محروم ساخته و میان ما و محبوبمان فاصله انداخته است:

میان عاشق و معشوق هیچ حائل نیست تو خود حجاب خودی حافظ از میان برخیز

امام سجاد (علیه السلام) در دعای ابو حمزه می فرماید: «و انک لا تحتجب عن خلقک الا ان تحجبهم الاعمال دونک؛ خدایا! می دانم که تو از بندگان مخفی و پنهان نیستی و تنها اعمال ناشایست آنان است که آن ها از تو پوشانده است».

از حضرت کاظم (علیه السلام) پرسیده شد: چرا خداوند از مردم پنهان و پوشیده است. آن حضرت می فرمود: «انّ الحجاب عن الخلق لکثرة ذنوبهم؛ در پرده بودن خداوند از مردم به سبب گناهان زیاد آنان است». (شیخ صدوق، التوحید، ص ۲۵۲). مهم ترین وظیفه ما، زدودن آلودگی ها و کنار زدن خار و خاشاک گناهان و غفلت از چهره تابناک فطرت است و تنها با رفع این موانع و حجاب ها، می توان نظاره گر تجلیات حق از در و دیوار عالم بود.

پس میان ما و خدای متعال، فاصله و جدایی نیست بلکه توهم دوری، موجب محجوب ماندن و محروم گشتن از لقای پروردگار شده است. سختی ها و دشواری های راه بندگی، مربوط به برطرف ساختن موانع و سدهایی است که با اعمال ناشایست، عقاید نادرست، میان خود و خدای خویش ایجاد کرده ایم. انسان هنگامی سالک الی الله و مسافر کوی دوست است که با پیروی از انبیا و اولیا و مجاهدت و استقامت، حجاب خودساخته را کنار بزند و خویش را از راه های انحرافی و گمراه کننده، به راه هموار و مستقیم الهی بکشاند. روشن پیدا است که گام برداشتن در چنین راهی، سختی و دشواری به همراه دارد و نیل به آرمان و رسیدن به مقصد، ثمره قطعی چنین سفری است.

به طوری که انسان با یک «یاد»، لطف خدا را در خود می‌یابد و با یک «نگاه» و «آه» برخاسته از پیوستگی به خدا، می‌تواند نزدیکی سفر به خدا را به چشم دل مشاهده کند.

از امیر مؤمنان (ع) پرسیده شد: فاصله آسمان و زمین چه مقدار است؟ فرمود: «قال مد البصر و دعوة المظلوم»؛ «طول یک نگاه و دعای یک مظلوم». (تحف العقول، النص، ص: ۲۲۹)

سؤالات سیاسی

۱۷. درباره قرارداد ۲۵ ساله با چین و اینکه آیا این قرارداد اقتدار و عزت ما را مخدوش می‌کند یا نه - توضیح دهید؟

سند ۲۵ ساله ایران و چین با عنوان رسمی «برنامه همکاری‌های جامع ایران و چین» ثبت شده است و حوزه‌های سیاسی، امنیتی، دفاعی، فرهنگی، کشاورزی، اقتصادی، علمی، جهانگردی، نفت و انرژی، زیرساخت‌های مخابراتی و فناوری ارتباطات، تجارت، بهداشت و سلامت و... را شامل می‌شود.

مفاد برنامه همکاری جامع ایران و چین: این سند با هدف ارتقای عملی روابط در سطح مشارکت جامع راهبردی و به منظور فراهم ساختن بستری مناسب برای توسعه همه‌جانبه همکاری‌ها تدوین گردیده است. سند حاضر یک برنامه جامع در بازه زمانی بلندمدت (۲۵ ساله) رویکردی مبتنی بر احترام متقابل و منافع برد-برد در زمینه روابط دوجانبه، منطقه‌ای و بین‌المللی را مدنظر قرار داده است. اشتراک نظر دو کشور در ارتباط با بسیاری از مسائل منطقه‌ای و بین‌المللی به ویژه مبارزه با یک‌جانبه‌گرایی زمینه لازم برای بسط همکاری‌ها در عرصه بین‌المللی بین ایران و چین را فراهم آورده است.

این سند در راستای صلح، ثبات و توسعه منطقه‌ای و بین‌المللی تدوین شده و لذا در مخالفت با هیچ طرف ثالثی و یا برای مداخله در امور هیچ کشوری نیست. این سند یک نقشه راه برای همکاری‌های جامع دو کشور ایران و چین بوده و لذا حاوی هیچ قراردادی نمی‌باشد. در هیچ کجای سند کمی‌سازی در خصوص چشم‌انداز همکاری‌ها اعم از اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و یا راهبردی نشده است و لذا حاوی هیچ رقم و عدد خاصی از جمله در خصوص سرمایه‌گذاری و یا منابع مالی و پولی نمی‌باشد.

این سند ۲۵ ساله نام‌گذاری شده است تا کلیت برنامه همکاری جامع دو کشور در این بازه زمانی بلندمدت دیده و پیگیری شود. بدیهی است بازه زمانی اجرای هر قرارداد دوجانبه‌ای بر اساس پیش‌بینی مندرج در خود قرارداد تعیین می‌شود.

در این سند، واگذاری هیچ منطقه و یا هیچ انحصار متقابل و یا یک‌جانبه‌ای مطرح نبوده و لذا فاقد اعطاء هرگونه حق انحصاری است. در این سند مدیریت، اداره و یا بهره‌برداری از هیچ منطقه و یا حوزه‌ای واگذار نشده است.

این سند برنامه‌ای است سیاسی، راهبردی، اقتصادی و فرهنگی که عرصه‌های مختلف همکاری دو کشور ایران و چین را مدنظر قرار داده است. سند همکاری ۲۵ ساله از جنس ارتباط است؛ اما چگونه می‌توان «ارتباط» را از «استعمار» تشخیص و تمیز داد. یک ارتباط آن زمان که ارزش‌های «آزادی»، «عدالت»، «امنیت» و یا «پیشرفت» را ناظر به یک ملت و کشور خدشه‌دار کند، تبدیل به استعمار شده است. اگر یک سند، آزادی عمل و استقلال رفتاری ایران را خدشه‌دار کند، و یا در ارزیابی «داده‌ها» و «ستاندها» عادلانه نباشد، و یا برخلاف امنیت و پیشرفت

یک ملت و کشور باشد، سندی استعماری و استثمار است. بررسی این سند توسط نهادهای ذی‌ربط و مهم‌تر از آن پروژه‌هایی که بر مبنای آن و با عدد و رقم خاص نوشته خواهد شد، و ارزیابی آن با شاخص‌های آزادی و عدالت و امنیت و پیشرفت چندان دشوار نخواهد بود

(www.tasnimnews.com/fa/news/1400/01/08/2475968)

۱۸. چرا با برقراری ارتباط با آمریکا زمینه‌ی پیشرفت کشور و رفاه و آسایش مردم را فراهم نمی‌کنیم؟

بر اساس دیدگاه ماتریالیستی و مادی‌گراانه کشورهای غربی از جمله آمریکا، تأمین منافع ملی و دستیابی به سود بیشتر اصلی‌ترین اصل حاکم بر سیاست خارجی آنان بوده که در جهت تحقق آن اقدام هر عملی هر چند غیراخلاقی جایز و پسندیده است (و اگر مواقعی دم از حقوق بشر یا ارسال کمک‌های بشردوستانه و می‌زنند، همه تاکتیکی است در جهت تحقق آن استراتژی اساسی یعنی تأمین هر چه بیشتر منافع خویش در درازمدت) بر این اساس منافع ملی آنان جز از راه وابستگی سایر کشورها خصوصاً کشورهای جهان سوم و جلوگیری از استقلال و خودکفایی آنان، حاصل نمی‌شود و با انجام این عمل دو عنصر اساسی چرخه اقتصادی و بازار سرمایه‌داری آنان یعنی دستیابی به مواد خام ارزان‌قیمت از یک‌سو و در دست داشتن بازار مصرف جهت کالاهای تولیدی خود از سوی دیگر فراهم می‌آید.

از این رو مشاهده می‌شود که کشورهایی جهان سوم که اکثراً دارای روابط سیاسی، اقتصادی و با آمریکا هستند علیرغم سوابق تمدنی خود و برخورداری از منابع غنی طبیعی و انسانی، همچنان در زمره کشورهای توسعه‌نیافته و شدیداً وابسته به غرب محسوب می‌شوند و اگر معدود کشورهایی مشاهده می‌شود که توانسته‌اند خود را از این معرکه نجات داده و به توسعه‌یافتگی نائل آیند نتیجه سعی و تلاش و اتکای به خود بوده است نه اتکاء به غرب و آمریکا.

نتیجه آن که آمریکا جهت تأمین منافع و حفظ و گسترش هژمونی و سلطه خویش بر سایر جهان و تحقق دهکده‌ای جهانی با کدخدایی خود از انجام هر اقدامی جهت عقب‌ماندگی کشورهای توسعه‌نیافته و عدم پیشرفت آنان دریغ نخواهد ورزید.

از طرفی با بررسی مقایسه‌ای میان وضعیت کشورهایی که با آمریکا روابط خوبی دارند به این نتیجه می‌رسیم که هرگز رابطه با آمریکا معیار مناسبی برای پیشرفته بودن یک کشور نمی‌باشد که ایران قبل از انقلاب یک نمونه و درس عبرت برای همگان می‌تواند باشد. در ابتدا بهتر است نگاهی به وضعیت ایران قبل از پیروزی انقلاب اسلامی بیفکنیم که طی آن دولتمردان رژیم پهلوی روابط بسیار مستحکمی با دولت آمریکا داشتند به گونه‌ای که ایران قبل از انقلاب عملاً یکی از اقمار آمریکا و اصلی‌ترین تأمین‌کننده منافع غرب و به‌ویژه آمریکا در غرب به شمار می‌آمد. با این حال بررسی اقدامات خصمانه دولت آمریکا در قبال ملت ایران از گذشته‌های دور تاکنون، به‌وضوح

دشمنی و جلوگیری و ممانعت از پیشرفت ملت ما را در عرصه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی، نظامی، علمی و به اثبات می‌رساند پاره‌ای از این خصومت‌ها عبارت‌اند از:

۱. بعد سیاسی:

به راه انداختن کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ و ساقط نمودن حکومت مردمی و قانونی دکتر مصدق، ارائه طرح انقلاب سفید و کاپیتولاسیون به رژیم وابسته پهلوی، کارشکنی و تلاش در جهت سرنگونی نظام اسلامی ایران که با خواست و اراده اکثریت قاطع ملت ایران شکل گرفت از راه‌هایی نظیر تقویت و سازمان‌دهی گروهک‌های ضدانقلابی در جهت اختلال در امنیت و تمامیت ارضی کشور، راه‌اندازی کودتای نوژه، تحریک کشورهای همسایه به عملیات نظامی بر علیه ایران و تحمیل جنگ هشت‌ساله، ایجاد تحریم‌های سیاسی بین‌الملل با طرح اتهاماتی مانند نقض حقوق بشر، حمایت از تروریسم و علیه ایران و اخلال در روابط ایران با سایر کشورهای منطقه و جهان و هم‌اکنون نیز با صراحت دشمنی خود را با نظام اسلامی و مردم مسلمان ایران بیان می‌کنند.

۲. بعد اقتصادی:

ملی شدن صنعت نفت ایران (۱۳۲۹) پیروزی چشمگیری برای ملت ایران محسوب می‌شد ولی متأسفانه با کارشکنی‌های دولت آمریکا همچنان عواید و مزایای صنعت نفت ایران به جیب شرکت‌های بزرگ نفتی جهان که اکثراً آمریکایی یا انگلیسی بودند سرازیر می‌شد و نفع چندانی نصیب ملت ایران نمی‌گردید. دولت آمریکا جهت وابسته نمودن اقتصاد ایران به محصولات خارجی، اقتصاد ایران را شدیداً وابسته به درآمدهای نفتی کرده و رژیم پهلوی را جهت انجام اقداماتی نظیر اصلاحات ارضی، تحت فشار گذاشته و خودکفایی اقتصادی ایران خصوصاً در زمینه مواد غذایی را از بین برد. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی نیز با ایجاد جنگ تحمیلی از بین بردن صنایع زیر بنایی خصوصاً در بعد صنعت نفت و پتروشیمی و کارشکنی در بازار نفت، ایجاد تحریم‌های اقتصادی علیه ایران در عرصه بین‌الملل و طرح‌هایی نظیر داماتو و در روند پیشرفت و رشد اقتصادی ایران اخلال به وجود آورده و فشارهای بسیار زیادی را بر مردم ایران تحمیل کرد.

۳. بعد علمی و تکنولوژی

دولت آمریکا با جذب نخبگان فکری ایران، جلوگیری از دستیابی ایران به تکنولوژی‌های پیشرفته نظیر آنچه هم‌اکنون در مورد انتقال دانش هسته‌ای به ایران هستیم و در رشد و پیشرفت ملت ایران اخلال به وجود آورده است.

۴. بعد فرهنگی:

دولت آمریکا جهت بسط و سیطره فرهنگ لیبرال دموکراسی خود و مبارزه با فرهنگ حیات‌بخش اسلام و سایر فرهنگ‌ها، از گذشته‌های دور تا کنون با اقدامات متعددی نظیر استفاده از عناصر فکری وابسته به خویش در داخل، استفاده از تکنولوژی ارتباطاتی و تهاجم گسترده‌ای را علیه فرهنگ اصیل اسلامی و ملی ملت ایران به کار گرفته است.

اکنون با توجه به این قبیل اقدامات، آیا باز هم می‌توان آمریکا را خیرخواه و مدافع پیشرفت ملت ایران دانست؟

مسلماً پاسخ منفی است. آمریکا هرگز با توجه به مبانی فکری و اصول نظام لیبرال سرمایه‌داری خویش نمی‌تواند به فکر خیرخواهی برای ملت‌های دیگر باشد. کافی است گوشه‌نگاهی به سرنوشت کشورهای همسایه‌مان (عراق و افغانستان) ببینیم که با اسم اعطای آزادی و دموکراسی بر سر ملت بی‌دفاع آنان بمب‌های چند تنی ریخته و اولین اقدام در جهت آبادانی کشورشان، چپاول منابع نفتی آنان (عراق) توسط شرکت‌های آمریکایی و انگلیسی، کشتارهای میلیونی و ناامنی مستمر بود.

۱۹. سیاست نگاه به شرق و برقراری ارتباط با همسایگان در صورت تحریم همه‌جانبه‌ی آمریکا به نظر بی‌فایده و غلط است؟

یکی از راهکارهای مؤثر در خنثی نمودن تحریم‌ها، گسترش روابط با کشورهای همسایه و استفاده از ظرفیت‌های این کشورهاست. درست است که نظام بانکی کشور تحریم است، اما از طریق همکاری مالی و ایجاد سازوکارها و نظامات مالی خارج از دلار و کانال‌های پرداختی بر پایه واحد پول دو کشور می‌توان تبادلات مالی را انجام داد. در حال حاضر بانک‌های حدود ۴۰ کشور تحت تحریم‌های آمریکا قرار دارند. آمریکا با طراحی نظام تحریم‌های ثانویه، از طریق قطع دسترسی بانک‌های تحریمی به فضای مالی بین‌المللی و نظام دلاری، به دنبال فشار مالی بر کشورهاست. باین وجود بانک‌ها توانسته‌اند با ایجاد سازوکارهای مالی جدید و موازی دلار، مبادلات مالی خود را انجام دهند. (moqavemati.net/97751) سازوکار پیمان‌های پولی دو یا چندجانبه در زمان تحریم‌ها: از سال ۲۰۰۶ به‌منظور اعمال محدودیت‌های بیشتر بر توسعه برنامه هسته‌ای ایران، تحریم‌های اقتصادی با شروع تحریم‌های بانکی شدت بیشتری یافت به‌طوری‌که بخش‌های مختلفی از اقتصاد کشور را تحت تأثیر قرار داده است. در تحریم‌های مالی انجام معاملات مالی، نقل و انتقال پول و سرمایه‌گذاری با کشور هدف محدود و یا قطع می‌شود. همچنین دولت‌های تحریک‌کننده با استفاده از نفوذ خود در مؤسسات مالی بین‌المللی، هرگونه رابطه مالی یا مساعدت‌های فنی را از میان برداشته و یا حتی مبادرت به مسدود نمودن دارایی‌های کشور هدف می‌کنند. با توجه به آنکه امروزه بخش اعظم تجارت و سایر فعالیت‌های اقتصادی، بستگی به دسترسی به منابع مالی دارد، بنابراین تحریم مالی که یکی از بخش‌های آن تحریم بانکی است را می‌توان مهم‌ترین مخاطره در حوزه تحریم‌های اقتصادی تلقی نمود. ضرورت تنوع‌گرایی در روش‌های پرداخت مرتبط با تجارت خارجی، کشورها را بر آن داشته تا علاوه بر روش‌های سنتی انتقال ارز و پوشش ریسک، ابزارهای جدیدی را نیز به‌موازات آن ایجاد کنند. پیمان پولی دوجانبه» یکی از این روش‌هاست؛ پیمان پولی یعنی «استفاده هم‌زمان از دو پول ملی در پرداخت‌های مرتبط با تجارت و تأمین مالی دوجانبه به‌گونه‌ای که نیازی به ارز ثالث نباشد». در این حالت، ظرفیتی جدید در اختیار تجار قرار گرفته و ریسک آن‌ها را کاهش می‌دهد. پیمان دوجانبه به‌گونه‌ای طراحی شده است که در آن نیازی به تسویه پایان دوره نیست؛ چراکه تا سقف عدد کمتر در تجارت، اجرا می‌شود. در سال‌های اخیر، ابزارهای متعددی برای پوشش ریسک پیمان پولی طراحی شده است؛ لذا بانک مرکزی در معرض ریسک ناشی از نوسانات

ارزهای ملی نیز قرار نمی‌گیرد. پیمان پولی دو یا چندجانبه یکی از رایج‌ترین روش‌های تجربه‌شده در دنیا برای بی‌اثر کردن تحریم‌هاست.

به‌عنوان مثال کشورهای ایران و چین را در نظر بگیرید؛ این دو کشور با هدف تسهیل تجارت می‌خواهند ارز واسط یعنی دلار را حذف کرده و از پیمان پولی دوجانبه استفاده کنند. برای این کار بانک مرکزی دو کشور وارد مذاکره با یکدیگر شده و قرارداد پیمان پولی دوجانبه امضا می‌کنند.

بر این اساس در صورت موافقت بانک مرکزی کشورها، ابتدا چینی‌ها یک حساب ریالی نزد بانک مرکزی ایران افتتاح می‌کند. ریال درون این حساب متعلق به این کشور است و در مقابل ایران نیز یک حساب به یوان نزد بانک مرکزی چین افتتاح می‌کند. مبالغ درون این حساب به یوان و متعلق به ایران است. دو بانک مرکزی نسبت ریال به یوان را برای یکدیگر تضمین می‌کنند که در این دوره مالی، ارزشها را به قیمت توافق شده خریداری خواهند کرد. بانک مرکزی ایران، مبلغ توافق شده‌ای را به حساب ریالی واریز و بانک مرکزی چین نیز همین روال را طی می‌کند. آنگاه دو بانک تجاری در دو کشور به‌عنوان عامل انتخاب می‌شوند. پس‌از این اقدامات، تاجر ایرانی می‌خواهد از چین کالا وارد کند که برای این کار به تاجر چینی سفارش خرید می‌دهد. تاجر چینی نیز پیش فاکتور را به یوان برای تاجر ایرانی ارسال می‌کند. تاجر ایرانی ریال در اختیار دارد، اما باید به تاجر چینی یوان پرداخت کند، برای این کار مبلغ قرارداد را به بانک تجاری ایرانی واریز کرده و این بانک مبلغ موردنظر را به حساب ریالی نزد بانک مرکزی واریز می‌کند. بانک مرکزی ایران به چین اطلاع می‌دهد مبلغ قرارداد به ریال، واریز شده است. بانک مرکزی چین نیز معادل مبلغ قرارداد را به یوان به بانک تجاری چین می‌دهد تا به حساب تاجر کشورش واریز کند. در ادامه با تأیید دریافت مبلغ قرارداد توسط بانک تجاری چینی، کالا به ایران ارسال می‌شود و در اختیار تاجر ایرانی قرار می‌گیرد. مشابه همین فرآیند نیز در مورد صادرات کالا از ایران به چین اتفاق می‌افتد. در پایان دوره، بانک‌های مرکزی می‌خواهند حساب ریال و یوان را تسویه کنند که این تسویه می‌تواند از طریق طلا یا دیگر دارایی‌های ارزشمند صورت گیرد. چنانچه اجرای این راهکار با کشورهای دیگری نیز توسعه یابد، تسویه حساب‌ها در پایان دوره با سهولت بیشتری انجام می‌شود. به‌عنوان مثال ایران به چین بدهکار است، چین نیز به کشور ثالثی مانند عراق و عراق نیز به ایران بدهکار است. در این صورت، با پیمان سه‌جانبه پولی سه کشور وارد فرآیند تسویه سه‌جانبه می‌شوند و بدهی ایران به چین تسویه می‌شود.

۲۰. کاندیدای اصلح چه ویژگی‌هایی باید داشته باشد؟

با توجه به در پیش بودن انتخابات ریاست جمهوری، دیدگاه‌ها و معیارهای مختلفی در خصوص انتخاب کاندیدای مطلوب، از سوی برخی فعالان و جریان‌های سیاسی ارائه شده است. معیارهایی مانند کاندیدای رأی آور، صالح مقبول و معیارهای دیگری از این قبیل. حال با توجه به اینکه در کشف معیارها، دیدگاه‌ها و نظرات مقام معظم رهبری ملاک و مدنظر است، لازم است تا با مراجعه به بیانات ایشان، معیار انتخاب کاندیدای مطلوب را به دست آورده و بر اساس آن نسبت به انتخاب رئیس‌جمهور مطلوب اقدام کنیم. با ملاحظه بیانات مقام معظم رهبری در

دیدار با اқشار مختلف جامعه، مشخص می‌شود که ملاک ایشان در انتخاب رئیس جمهور مطلوب، انتخاب کاندیدای اصلح است.

اما کاندیدای اصلح در کلام رهبری دارای چه ویژگی‌هایی می‌باشد؟
دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای، معیارهای نامزد اصلح، بر اساس بیانات ایشان در سال‌های گذشته را منتشر کرد که تقدیم حضور می‌گردد:

ویژگی‌های کاری:

- الف) برای مدیریت اجرایی کشور، قوی و کارآمد باشد.
- ب) خستگی‌ناپذیر و دارای همت جهادی باشد.
- ج) نیازهای جامعه و مردم را بداند و از درد آن‌ها احساس درد کند.
- د) بصیر و هوشمند، باتدبیر و با برنامه باشد.
- ه) اهل اجرای عدالت و مبارزه بایی عدالتی باشد.
- و) التزام به قانون داشته باشد.
- ز) پایبند به اقتصاد مقاومتی باشد و برای پیشرفت، نگاهش به بیرون مرزها نباشد.

ویژگی‌های انتخاباتی:

- الف) از شیوه‌های تبلیغاتی صحیح استفاده نماید. (<http://www.khamenei.ir>)
- ب) از بداخلاقی‌های انتخاباتی پرهیز کند.